

ULEDER

Geliş Tarihi 25 Haz. 2021,

Kabul Tarihi 25 Haz. 2021

DOI: 10.5281/zenodo.5031994

ÖĞRETMENLERİN OKUL İKLİMİNE YÖNELİK ALGILARI İLE OKULDAKİ ÇALIŞMA SÜRELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' PERCEPTIONS TO THE SCHOOL CLIMATE AND THEIR TIME OF WORK IN THE SCHOOL**Kiyasettin CEBE ^a, İbrahim KAPLANKAYA ^b**Özet**

Örgütsel bir bakış açısından iklim, genellikle bir örgüt içindeki ilişkilerin kalitesine atıfta bulunan bir metaforudur. Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin okul iklimine yönelik algıları ile okuldaki çalışma süreleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan gözlem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Mersin ili Tarsus ilçesinde bulunan taşıma merkezli bir ilköğretim okulunun 12 öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular okulda çalışma süresi arttıkça katılımcıların kapalı okul iklimine sahip okullardaki öğretmen özelliklerini yansıttığını ortaya koyarken, okulda çalışma süresi azaldıkça katılımcıların açık okul iklimine sahip okullardaki öğretmen özelliklerini yansıttığı sonucunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul İklimi, Kurumda Çalışma Süresi, Gözlem.**Abstract (İngilizce Özet)**

From an organizational perspective, climate is a metaphor that often refers to the quality of relationships within an organization. The aim of this research is to reveal the relationship between teachers' perceptions of the school climate and their working time at school. Observation method, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the research consists of 12 teachers of a transportation-centered primary school in Tarsus, Mersin in the 2020-2021 academic year. The findings of the study revealed that as the duration of working at school increases, the participants reflect the characteristics of teachers in schools with a closed school climate, while as the duration of work at school decreases, the participants reflect the characteristics of teachers in schools with an open school climate.

Keywords: School Climate, Working Time in the Institution, Observation.**Giriş**

Örgütsel bir bakış açısından iklim, genellikle bir örgüt içindeki ilişkilerin kalitesine atıfta bulunan bir metaforudur. Araştırmacılar, insanlar gibi okulların da kendine özgü bir kişiliğe, yani bir iklime sahip olduğunu savunmaktadır (Bursalıoğlu, 1999; Welsh, 2000). Okul ikliminin farklı tanımları olsa da benzerliklerin, iklimin okulun işleyişi sırasında ortaya çıkması ve okula bir kimlik kazandırması olduğu söylenebilir. Bu bağlamda okul ikliminin şekillenmesinde okul çocuklarının normları, inançları, tutumları, beklentileri ve davranışları önemlidir. Bir okulda yönetici, öğretmen ve öğrencilerin etkileşimi zamanla bir okul iklimi oluşturur. Böylece okul çocukları arasında neye önem verilip verilmemesi gerektiği, nasıl hareket edileceği, nasıl karar verileceği ve hangi durumlarda hangi tepkilerin verileceği konusunda ortak bir anlayış oluşur (Balci, 1993).

Kapalı bir okul ortamında, okul müdürleri okul hedeflerine ulaşmada ve öğretmenlere rehberlik etmede etkisizdir. Öğretmenler imkanların kısıtlı olduğunu ve öğretim için gerekli materyallerin bulunmadığını belirtmektedirler. Ayrıca öğretmenler birbirlerini, okulu ve öğrencileri sevmemekte ve öğrencileri derslerinde başarısız olarak görmektedirler. Açık okul ikliminde öğretmen ve öğrenciler için iyi bir eğitim ortamı oluşturulmuştur. Öğretmenler okulu, öğrencileri ve birbirlerini severler Hoy, Tarter ve Cottkamp (1991). Bu ortamda çalışan öğretmenler kendilerini değerli hissetmekte, akranlarıyla iş birliği yapmakta ve okulun gelişimine katkıda bulunmaktadır (Çalık, Kurt ve Çalık, 2011). Okul müdürlerinin destekleyici davranışları; Okulda güvene dayalı bir ortam oluşturabilir (Ayık ve Savaş, 2014), öğretmenlerin liderlik davranışı sergilemesini sağlayabilir (Çolak, Altinkurt ve Yılmaz, 2014) ve iş tatminini artırabilir (Perie ve Baker, 1997). Garvin'e (2007) göre okul müdürlerinin desteklenmesi, öğretmenlerin birlikte çalışabileceği ortamların yaratılması ve mesleki gelişim olanaklarının sağlanması öğretmen özerkliğini artırabilir. Dolayısıyla okul ikliminin öğretmenlerin özerk davranışlarını etkileyebileceği söylenebilir.

^a Öğretmen, Çamlan Şehit Burhan Yıldırım İlkokulu, kiyascebe@hotmail.com^b Öğretmen, Çamlan Şehit Burhan Yıldırım İlkokulu, ikaplankay@hotmail.com

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin okul iklimine yönelik algıları ile okuldaki çalışma süreleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

Alt Problemler

Öğretmenlerin okul iklimine yönelik algıları ile okuldaki çalışma süreleri arasındaki ilişki nasıldır?

Sınırlılıklar

Araştırma nitel araştırma yöntemi ve örneklemin evreni yansıtma düzeyi ile sınırlıdır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan gözlem yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan gözlem, herhangi bir ortamda veya kurumda meydana gelen davranışı ayrıntılı olarak betimlemek için kullanılan bir yöntemdir. Bununla birlikte, gözlem, sıradan durumlarda sıklıkla gözlemlenmeyen davranışları basitçe tanımlamaktan daha fazlası için kullanılır. Araştırmacı herhangi bir ortamda meydana gelen davranışın ayrıntılı, kapsamlı ve zaman alıcı bir resmini istiyorsa gözlem yöntemini kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu amaca uygun olduğuna inanıldığından "yarı yapılandırılmış gözlem" yöntemi kullanılmış ve araştırma "otomatik gözlemci" olarak doğal ortamda gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Mersin ili Tarsus ilçesinde bulunan taşıma merkezli bir ilköğretim okulunun 12 öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan, kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bunun nedeni, seçilen öğretmenlerin araştırmacılar ile aynı görev yerinde çalışmalarınıdır. Bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik katar. Bu örnekleme yöntemi yaygın olarak kullanılmasına rağmen, sonuçları daha az evrenseldir. Ayrıca bu yöntemin maliyeti diğer yöntemlere göre daha düşüktür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Katılımcılar araştırmaya katılmaya gönüllü olmuşlardır.

Katılımcıların demografik bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	(f)	
Cinsiyet	Kadın	5
	Erkek	7
Bulunduğu Okuldaki Çalışma Süresi	1-2 yıl	3
	3-4 yıl	6
	5-6 yıl	3

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aracı ise açık ve kapalı okul ikliminde görülen öğretmen özelliklerinin istinaden mevcut durumunu tespit etmek için tasarlanmış bir gözlem biçimidir.

Gözlemin kapsamını belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ankete dayalı olarak hazırlanan gözlem formu, ağırlıklı olarak uygulama ölçme ve değerlendirmeye yönelik 6 maddeden oluşmaktadır. Her madde için tekrarlanan davranış sayısı kadar notun alındığı bir gözlem formu üzerinden uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Gözlem formu literatüre dayalı olarak oluşturulduğundan uzmanlardan sadece dil ve anlatım açısından incelemeleri istenmiştir. Gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak gözlem formuna son şekli verilmiştir. Formda öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgileri ile değerlendirilecek öğretmenlerin yansıttığı okul ikliminin özelliklerine yer verilmiştir.

Gözlem formunda yer alan öğretmen davranışlarının sıklığı hesaplanmış ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Bulgular

Gözlem formundan elde edilen veriler, öğretmen davranışları olarak gözlenme sıklıklarına göre frekans olarak hesaplanmış ve sonuçları tabloleştirilmiştir. Öğretmen davranışlarının gözlenme sıklıklarına ait frekanslardan hareketle, gözlenme sıklıklarının dağılımları yorumlanmıştır.

Tablo 2.

Öğretmenlerin Açık ve Kapalı Okul İklimi Özelliklerini Yansıtma Sıklıkları

Gözlenen Davranışlar	1-2 Yıl Okul Kıdemi (f)	3-4 Yıl Okul Kıdemi (f)	5-6 Yıl Okul Kıdemi (f)
1. Öğretmenler, olanakların kısıtlı olduğunu ve öğretimde gereksinim duyduğu materyallerin olmadığını belirtirler.	6	14	32
2. Öğretmenler birbirlerini, okulu ve öğrencileri sevmez ve öğrencileri akademik açıdan başarısız olarak görürler.	10	19	29
3. Öğretmenler için iyi bir eğitim ortamı oluşmuştur.	5	9	12
4. Öğretmenler okulu, öğrencileri ve birbirlerini severler.	30	15	7
5. Öğretmenler kendilerini değerli hisseder, meslektaşlarıyla işbirliği yapar ve okulun gelişimine katkıda bulunurlar.	29	18	8
6. Okulda güvene dayalı bir ortam vardır.	21	10	8

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, gözlemlerden elde edilen verilere göre, gözlenen öğretmenlerin açık ve kapalı okul iklimi özelliklerini yansıttıkları söylenebilir. Tablodaki ilk üç (1,2 ve 3) madde kapalı okul ikliminin özellikleri ile ilgiliyken 4,5 ve 6. maddeler açık okul ikliminin özelliklerini yansıtmaktadır.

“İlk maddede “Öğretmenler, olanakların kısıtlı olduğunu ve öğretimde gereksinim duyduğu materyallerin olmadığını belirtirler.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça artmıştır.

İkinci maddede “Öğretmenler birbirlerini, okulu ve öğrencileri sevmez ve öğrencileri akademik açıdan başarısız olarak görürler.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça artmıştır.

Üçüncü “Öğretmenler için iyi bir eğitim öğretim ortamı oluşmuştur.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça artmıştır.

Dördüncü maddede “Öğretmenler okulu, öğrencileri ve birbirlerini severler.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça azalmıştır.

Beşinci maddede “Öğretmenler kendilerini değerli hisseder, meslektaşlarıyla işbirliği yapar ve okulun gelişimine katkıda bulunurlar.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça azalmıştır.

Altıncı maddede “Okulda güvene dayalı bir ortam vardır.” durumunun tekrarlanma sıklığı aynı okulda çalışma süresi arttıkça azalmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular okulda çalışma süresi arttıkça katılımcıların kapalı okul iklimine sahip okullardaki öğretmen özelliklerini yansıttığını ortaya koyarken, okulda çalışma süresi azaldıkça katılımcıların açık okul iklimine sahip okullardaki öğretmen özelliklerini yansıttığı sonucunu ortaya koymuştur.

Yapılan bu çalışma gözleme dayandığından bize nedensellik hakkında bilgi vermez. Ancak çalışmanın sonucu oldukça dikkat çekicidir. Okullardaki öğrenci başarısında önemli bir rol oynayan okul iklimini açık bir okul iklimine çevirmek önemlidir. Çünkü okul iklimi, öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasındaki etkileşimi yönlendiren yazılı olmayan inançlar, değerler ve davranışlardır (Welsh, 2000). Örgütsel uygulamalardan kaynaklanan okul iklimi, öğrencilerin tutum ve davranışlarını etkiler (Çalık ve Kurt, 2010). Okul iklimi, öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin okulda her gün nasıl hissettikleri ile ilgilidir (Tableman, 2004).

Literatürde okul ikliminin okul üyelerinin ve örgütlerin davranışları üzerindeki etkisine ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları okul iklimi ve öğrenci performansı (Bektaş ve Nalçacı, 2013), örgütsel bağlılık (Korkmaz, 2011), örgüte güven (Ayık ve Savaş, 2014), öğretmenlerin örgütsel sessizlik içindeki davranışları (Altınkurt, 2014) sayılabilir. Hoy ve diğerleri, (1991) okul ikliminin güven, örgütsel bağlılık ve okul performansı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmaya göre okul müdürü ve öğretmenlerin davranışlarının oluşturduğu açık iklim, okula olan güven duygusunu geliştirmektedir. Öğretmenlerin birbirini desteklediği, iş birliği yaptığı ve işlerini sevdiği bir okul iklimi, öğretmenlerin okula katılımını büyük ölçüde teşvik eder ve okulun öğretmenler tarafından etkili olarak algılanmasını sağlar. Ayrıca bazı araştırmacılar, okul iklimi ile öğretmenlerin örgütteki sivil davranışları arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır (DiPaola ve Tschannen-Moran, 2008). 2001). Bu sonuçlardan hareketle okul ikliminin okulun gelişmesinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

Öneriler:

1. Bu konu hakkında nedensellik ortaya koyabilecek deneysel çalışmalar yapılabilir.
2. Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda kapsamlı raporlar hazırlatarak rotasyon uygulamasına geçebilir.

Kaynakça

Bursalıoğlu, Z. (1999). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Akademi.

Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 567(1), 88-107.

Balci, A. (1993). *Etkili okul*. Ankara: Yavuz.

Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). Open schools / healthy schools: Measuring organizational climate. Retrieved from http://www.waynekhoy.com/pdfs/open_schools_healthy_schools_book.pdf

Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi:

Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 73-84.

Garvin, N. M. (2007). Teacher autonomy: distinguishing perceptions by school cultural characteristics (Unpublished doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database (UMI No. AAI3255863).

Perie, M. Y., & Baker. D. P. (1997). Job satisfaction among America's teachers: Effects of workplace conditions, background characteristics, and teacher compensation (NCES 97-XXX). Washington, DC: U.S. Department of Education.

Yıldırım, A., H. Şimşek (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çalık, T. ve Kurt, T. (2010). Okul iklimi ölçeğinin (OIÖ) geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 167-180.

Tableman, B. (2004) School climate and learning. *Best Practice Briefs*, 31, 1-10.

Bektaş, F. ve Nalçacı, A. (2013). Okul iklimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 1-13.

Ayık, A. ve Savaş, M. (2014). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul iklimi ve örgütsel güven algıları

arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(7), 203-220.

Korkmaz, M. (2011). İlköğretim okullarında örgütsel iklim ve örgüt sağlığının örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 117-139.

DiPaola, M. F., & Tschannen-Moran, M. (2001). Organizational citizenship behavior in schools and its relationship to school climate. *Journal of School Leadership*, 11, 424-447.